

Немченко С.Г.¹, Лебідь О.В.²

Впровадження ідей синергетики у процес підготовки майбутніх керівників загальноосвітнього навчального закладу до рефлексивного управління

¹ Немченко Сергій Геннадійович, доцент кафедри педагогіки вищої школи, управління навчальним закладом та методики викладання суспільствознавчих дисциплін

² Лебідь Ольга Валеріївна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

Анотація. У статті досліджується нова парадигма управління, яка розглядає освітній заклад як відкриту самоорганізується систему, що володіє емерджентними властивостями, для управління якої необхідне знання і правильне застосування принципів синергетики з метою продуктивного використання потенціалу самоорганізації. Синергетика, маючи природничо-основу, стала якісно новою методологією сучасного наукового пізнання. Біфуркаційний механізм еволюції суспільства, в основі якого лежить процес самоорганізації, є універсальним принципом світоустрою. При цьому синергетика не є жорстко орієнтованою сукупністю методологічних принципів і понять, вона грає роль системної рефлексії і виходить не з однозначного загальноприйнятого поняття "система", а з набору властивостей, які характерні для неї. Серед них - нелінійність, цілісність, стійкість структури, процеси її становлення, самоорганізації, системний "ефект складання", завдяки якому, елементи, які входять в систему визначаються залежно від цілого, від координації з іншими її елементами і ведуть абсолютно інакше, ніж в разі їх незалежності. Поняття "управління" передбачає здатність справлятися з людьми і з середовищем, змінює свій зміст на користь уявлення про залучення людей у процеси їх власного розвитку в інтересах створення нового цілого. Керівник стає не тільки адміністратором, а й людиною, здатним створювати умови для виникнення творчої самоорганізації в діяльності педагогічного колективу. Основним засобом досягнення нової якості управління стає рефлексивний стиль керівництва. Він передбачає оволодіння методами нелінійного управління складною системою, розуміння синергетичного сенсу найважливішої цінності рефлексивного управління - педагогічної підтримки і стимулювання переходу об'єктів управління в статус його суб'єктів. Нова парадигма організації управління полягає в тому, навчальний заклад, який є відкритою системою і діє в рамках нових освітніх цінностей і пріоритетів, створює умови для розвитку особистості, яка виявляє здатність до самоактуалізації та самореалізації.

Ключові слова: синергетика, самовизначення, самоорганізація, рефлексивне управління, рефлексивний простір.

Актуальність проблеми. В умовах трансформації сучасного українського суспільства одним з провідних завдань вищої професійної освіти є формування нового типу керівника - соціально активної особи з високим рівнем освіти, вихованості та професійній компетентності, що охоплює усю сукупність фізичних, інтелектуальних і ділових навичок і функцій фахівця. Реформування системи освіти здійснюється на основі трансформації стратегії державної політики у сфері освіти. Провідні цілі та завдання реформування освітньої системи України, пріоритетні напрями й основні шляхи радикальних перетворень в управлінні системою освіти визначені Конституцією України, Державною національною програмою "Освіта" (Україна XXI століття), Законами України: "Про освіту", "Про загальну середню освіту", Указом Президента "Про національну програму "Діти України", Національною доктриною розвитку освіти.

Перелічені вище документи підтверджують об'єктивну необхідність цілеспрямованої зміни системи управління освітою, у т.ч. загальною середньою. Зазначені державно-нормативні та програмні документи передбачають випереджальний розвиток освіти, при свідомому спрямуванні якого можна досягти бажаних змін у суспільстві. Управління освітою при цьому має трансформуватися з жорсткого технократичного у мобільне, гнучке, відкрите й демократичне. Така управлінська система здійснюватиме державне управління з урахуванням громадської думки й утверджуватиметься як державно-громадське, орієнтуючи освітні процеси не на відтворення, а на розвиток. Поступове розширення участі громадян в управлінських процесах та посилення їх впливу на державне управління дасть змогу надати освіті гуманістично-інноваційний характер, що забезпечить зростання са-

мостійності і самодостатності особистості, її творчої активності й одночасно зміцнить демократичні основи та прискорить розвиток громадянського суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукові засади реформування системи управління загальною середньою освітою складають праці відомих вітчизняних та зарубіжних дослідників, що в різні періоди розвитку українського суспільства й держави збагачували управлінську теорію і практику.

Питанням управління освітою приділяли увагу такі відомі вчені, як Є. Березняк, В. Бондар, Б. Кобзар, Ю. Конаржевський, Н. Кузьміна, В. Луговий, В. Маслов, В. Пікельна, С. Сисоєва, В. Сухомлинський, П. Худомінський, Р. Шакуров, та ін.

Управління навчально-виховними закладами досліджували Л. Даниленко, Г. Сльникова, І. Жерносек, Л. Карамушка, В. Кобзар, В. Маслов, Н. Островерхова, Ю. Чернов та ін.. Питанням внутрішньошкільного управління присвячені роботи Г. Сльникової, М. Сметанського, Є. Хрикова, І. Шалаєва, Г. Шамової. Об'єктивні закономірності процесів самоорганізації й адаптації в різних системах (Дж. ван Гіг, А. Маміонов, Г. Рузавін, Е. Сєдов, А. Урсул, ін.); теорії рефлексивного управління (В. Лефевр, В. Лепський, Г. Щедровицький, О. Анісимов, Ю. Красовський та ін.); концепції спрямованої самоорганізації та концепції трансформації зовнішніх вимог у внутрішні мотиви в управлінні загальною середньою освітою (Т. Давиденко, Г. Сльникова)

Аналіз змісту праць вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем наукового управління в галузі освіти свідчить про наявність певного дисбалансу між традиційною системою управління загальною середньою освітою та потребами зміни механізмів управління на основі демократизації, гуманізації та визнан-

ня людини найвищою цінністю суспільства у новій соціально-економічній ситуації.

Формування цілей статті: впровадження ідей синергетики у процес підготовки майбутніх керівників загальноосвітнього навчального закладу до рефлексивного управління

Виклад основного матеріалу дослідження: Перш за все необхідно підкреслити, що синергетика

Нова парадигма управління розглядає освітній заклад як відкриту систему, що здатна до самоорганізації та володіє емерджентними властивостями, для управління якою необхідні знання і правильне застосування принципів синергетики з метою продуктивного використання потенціалу самоорганізації.

Синергетика, що має природничо-наукову основу, стала якісно новою методологією сучасного наукового пізнання. Біфуркаційні механізми еволюції суспільства, в основі яких покладено процес самоорганізації, є універсальним принципом устрою світу. При цьому синергетика не є жорстко орієнтованою сукупністю методологічних принципів і понять, вона відіграє роль системної рефлексії і виходить не з загальноприйнятого поняття "система", а з набору властивостей, які характерні для неї. Серед них - нелінійність, цілісність, стійкість, процеси становлення, самоорганізації структури, системний " ефект складання", завдяки якому, елементи, які входять у систему визначаються залежно від цілого, від координації з іншими її елементами і ведуть абсолютно інакше, ніж у разі незалежності.

Поняття "управління", що передбачає здатність справлятися з людьми і з середовищем, змінює свій зміст на користь уявлення про залучення людей у процеси їх власного розвитку у інтересах створення нового цілого. Керівник стає не тільки адміністратором, а й людиною, здатною створювати умови для виникнення творчої самоорганізації у діяльності педагогічного колективу. Основним засобом досягнення нової якості управління стає рефлексивний стиль керівництва. Він передбачає оволодіння методами нелінійного управління складною системою, розуміння синергетичного сенсу найважливішої цінності рефлексивного управління - педагогічної підтримки і стимулювання переходу об'єктів управління в статус його суб'єктів. Нова парадигма організації управління полягає в тому, що навчальний заклад, який є відкритою соціально-педагогічною системою, що діє у межах нових освітніх цінностей та пріоритетів, створює умови для розвитку особистості, яка виявляє здатність до самоактуалізації та самореалізації. Умовою необхідною для саморозвитку, самоорганізації, самовизначення майбутніх керівників навчального закладу – магістрів управління, буде створення рефлексивного простору магістратури, як відкритої системи умов розвитку особистості, що відкриває можливість самодослідження та самокорекції соціально-психологічних і професійних ресурсів особистості магістранта. Основною функцією такого є сприяння виникненню у особистості потреби в рефлексії. Таким рефлексивним освітнім простором, що сприяє саморозвитку майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу, ми

вважаємо, є магістратура, яка спрямована на підготовку спеціалістів з поглибленою вищою освітою та вміннями інноваційного характеру для певного рівня професійної діяльності; ступінь освіти, що дає можливість магістрам вищого навчального закладу підготувати себе до науково-педагогічної, науково-дослідницької діяльності та продовжити навчання за спеціальністю; етап освіти, спеціальна програма навчання у вищому навчальному закладі, що забезпечує формування особистості з широким світоглядом, що володіє фундаментальною науковою базою, методологією наукової творчості, сучасними інформаційними технологіями, здібною та готовою до самостійної науково-педагогічної та науково-дослідницької діяльності.

Крім цього вважаємо за важливе підкреслити, що магістратуру можна характеризувати і як систему відношень, які розвиваються та розвивають, що є багаторівневою та складною особливо стосовно внутрішнього світу суб'єкта. Проте згідно з М. Полані "не все те, що оточує..., є дійсно середовищем розвитку. На цей процес впливають лише умови, з якими особистість має той або інший діяльнісний зв'язок" [9]. Тобто кожен творить власне освітнє середовище як простір інтеграції в культуру відповідно до своїх індивідуальних особливостей.

Поняття "рефлексивний освітній простір" ще недостатньо досліджене у педагогіці, але, на нашу думку, доволі ґрунтовне визначення цього поняття навела А. Бізяєва. Під рефлексивним освітнім простором розуміють систему умов розвитку особистості, що відкриває можливість самодослідження та самокорекції соціально-психологічних і професійних ресурсів. Основною функцією освітнього простору дослідники називають "сприяння виникненню у особистості потреби в рефлексії". Освітній рефлексивний простір магістратури може розглядатися як система, що володіє трьома обов'язковими ознаками системності: спрямованістю всієї організації на досягнення певної мети (цілісністю); взаємодією її елементів (самоорганізованістю та керованістю у процесі розвитку) [2]. Таким чином, можна стверджувати, що рефлексивний освітній простір магістратури буде спрямований на вирішення проблемно-конфліктних ситуацій (у мисленні магістра), на здатність працювати у команді (у діяльності), на відносини, що обумовлюють здатність аналізувати та передавати свій досвід і використовувати досвід іншої людини (у спілкуванні). Про наявність освітнього простору будуть свідчити такі ознаки: структурна, процесуальна, функціональна.

Структурна – відображає співтворчу позицію суб'єктів у педагогічному процесі та визначається, по-перше, у критичному співвідношенні особистого та досвіду інших, по-друге, мета діяльності суб'єктів – не педагогічні та управлінські знахідки та сумісний результат діяльності, а процес сумісного пошуку, кожен виступає гарантом розвитку іншого. Співтворча позиція, процес взаємного культивування, принцип прецедентності передбачають, що магістрант стає ланкою, що забезпечує органічний процес зовнішньої і внутрішньої рефлексії.

Процесуальна ознака – взаємодія пов'язана не стільки з обміном досвіду, скільки у взаємному перетво-

ренні та побудови один одного, як цілісної особистості. Кожен магістрант стає каталізатором розвитку іншого.

Функціональна ознака. Для суб'єктів формування професійної культури кожна знахідка, кожен випадок інновації стає лише приводом виходити в інше знання, але не правилом, не остаточною істиною [2]. Таким чином, принцип функціональної прецедентності протистоїть принципу консервативної нормативності.

Теоретичний аналіз наукових праць Т.Льїної, С. Ісаєва, В. Слободчикова та інш., дозволив виділити декілька особливостей рефлексивного освітнього простору магістратури: культуровідповідна, оскільки саме в означеному просторі можливе переосмислення старих і нових норм у процесі освіти; варіативна: магістрант повинен мати можливість будувати освітній простір на основі своїх потреб і відповідно до визначеного напряму особистого розвитку; не мати жорстко регламентованих методів роботи; магістрант і викладач повинні виступати в ролі суб'єктів; в ньому обов'язково мають бути суб'єктивні труднощі, пов'язані з навчальною діяльністю; організація такого освітнього простору повинна носити соціально-особистісний характер.

Разом з тим слід зазначити, що проектування власних професійних змін і формування професійної культури ґрунтується на механізмі осмислення і аналізу власного досвіду, тобто рефлексії. Рівень сформованості професійної рефлексії стає ключовою кваліфікаційною характеристикою [7]. Без критичного погляду на себе, на ефективність своєї діяльності не можливий особистий і професійний розвиток магістранта, виявлення і осмислення причин своїх успіхів і невдач, успішного вирішення тактичних і стратегічних освітніх завдань. Не кожен магістрант у своїй практичній діяльності взмозі самостійно подолати труднощі і розвинути необхідний рівень професійної культури, найчастіше цей процес протікає стихійно і неефективно. Вважаємо, що у цілісному вигляді ця проблема може бути вирішена в процесі навчання у магістратурі, яка є найважливішим інтеграційним елементом професійної соціалізації майбутнього керівника.

Освітній простір магістратури та навчальний процес у ньому повинні бути спрямовані на формування здатності до рефлексії в процесі навчання, а саме: будь-яка педагогічна дія, спрямована на розвиток рефлексивних знань і умінь магістрантів, передбачає їх розвиток лише через адекватну актуалізацію їх індивідуальної діяльності; зміст навчальної діяльності повинен мати суб'єктивне значення для магістрантів та будуватися з урахуванням способів і особливостей визначеної ними рефлексивної діяльності; динаміка рефлексивної діяльності повинна стати об'єктом управління для викладача; ця управлінська дія має бути зрозумілою та прийнятною для магістрантів, а сама навчальна діяльність – усвідомлюватися як “своя”; навчальний процес у цілому повинен суб'єктивно оцінюватися магістрантами, як такий, що призводить до самозміни, та не сприймається, як такий, що “нав'язується” викладачами, не відповідає визначеним особистісним цілям та завданням.

Тому головними підставами організації процесу навчання у освітньому просторі магістратури повинні

стати: концептуальні основи навчального процесу магістрантів, спрямованого на розвиток здатності до професійної рефлексії; умови організації навчальної діяльності; логіка процесу навчання, що сприяє розвитку здатності до рефлексивної діяльності в умовах магістратури.

Концептуальні основи процесу створення освітнього простору та навчання в ньому майбутніх керівників загальноосвітнього навчального закладу, спрямовані на розвиток здатності до професійної рефлексії, що є основою ефективного формування його здатності до саморозвитку та самовизначення. Цей процес повинен відбуватися на основі цілісності, ідей системного, особистісно діяльнісного та акмеологічного підходів.

Системний підхід дозволяє цілісно підійти до вивчення об'єкта і представити його у вигляді системи. У нашому дослідженні ми керуємося визначенням Т.Льїної, яка розглядає систему як “виокремлену на основі певних ознак, впорядковану безліччю взаємозв'язаних елементів, об'єднаних загальною метою функціонування і єдності управління, що вступає у взаємодію з середовищем як цілісне явище” [5, с. 16]. У контексті системного підходу ми розглядаємо організацію навчальної діяльності з розвитку професійної рефлексії як умову ефективного формування професійної культури магістранта, як систему взаємозв'язаних між собою компонентів: мети, орієнтованої на результат; завдань, що дозволяють досягати визначеної мети; змісту процесу навчання; суб'єктів цього процесу: викладачів і магістрантів; діяльнісного компонента, що складається з навчально-професійної діяльності магістрантів і діяльності викладачів, умов, етапів, форм і засобів організації процесу навчання. У своїй сукупності та взаємозв'язку перераховані компоненти представляють цілісну структуру, спрямовану на розвиток професійної рефлексії як основу формування здатності до саморозвитку, самовизначення та самоорганізації майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу.

Особистісно діяльнісний підхід дозволяє організувати процес навчання як суб'єктно орієнтовану структуру, що забезпечує здатності формування до саморозвитку, самовизначення та самоорганізації через спеціально організовану навчальну діяльність. Як відзначає І. Зимня, “особистісно діяльнісний підхід передбачає: організацію самого процесу навчання як організацію (і управління) навчальної діяльності; означає переорієнтацію, цього процесу на визначення і вирішення магістрантами конкретних навчальних завдань (пізнавальних, дослідницьких, перетворювальних, проектних тощо)” [4]. Цей підхід, на нашу думку, характеризує організацію навчальної співпраці магістрантів у процесі навчання таким чином, що формується колективний суб'єкт і реалізується принцип колективної комунікативності навчання. “Цей принцип може бути співвіднесений з принципом методу активізації резервних можливостей особистості”, за Г. Китайгородською, – принципом “індивідуального навчання через групове”. Іншими словами, в навчальному процесі повинна працювати схема, що забезпечує утворення єдиного колективного, сукупного суб'єкта (викладачі, магістранти) [6]. У цьому випадку

ку забезпечується єдність особистісного і діяльнісного компонентів.

Особистісний компонент забезпечує облік індивідуально-психологічних особливостей магістрантів, формування та розвиток психічних пізнавальних процесів, особистісних якостей, діяльнісних характеристик. Діяльнісний компонент, що спирається на положення про суб'єкт-суб'єктне відношення викладача і магістранта, його активності, теорію діяльності, особистісно діяльнісного опосередкування, теорію навчальної діяльності, нерозривно пов'язаний з особистісним компонентом, оскільки особистість виступає суб'єктом діяльності, яка у поєднанні з іншими чинниками, визначає його особистісний розвиток взагалі та формування його професійної культури зокрема. "У цілому особистісно діяльнісний підхід у навчанні означає, що перш за все в цьому процесі ставиться і вирішується основне завдання освіти – створення умов розвитку гармонійної, етичної, соціально активної, професійно компетентної особистості, здатної до саморозвитку" [3]. У цьому сенсі особистісно діяльнісний підхід ми можемо назвати основним підходом до створення освітнього простору магістратури, оскільки він визначає умови і логіку освітнього процесу, що сприяє розвитку професійної рефлексії як основи формування здатності самоорганізації майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу.

Сутність акмеологічного підходу складається зі стратегії акмеологічного дослідження, яке не обмежується вивченням лише кінцевого результату дослідження предмета, але має за мету спрямованість дослідження, що супроводжується прогресивним зростанням професійно-особистісного потенціалу суб'єкта діяльності, виникненням у нього особистісного акмеологічного механізму перетворення особистості, що призводить до істотного підвищення рівня закладених у ньому можливостей продуктивного розвитку, разом з цим продуктивність визначається як напрям руху особистісного та професійного зростання людини, досягнення ним свого акме" [69]. Важливо підкреслити, що акмеологічний підхід знаходить своє відображення не тільки в очікуваних результатах процесу навчання магістрантів: появи якісних новоутворень у вигляді позитивних змін у професійній рефлексії, але і у процесі стимулювання механізму професійного зростання і саморозвитку.

Процес становлення освітнього рефлексивного простору, що відповідає завданням особистісно орієнтованої гуманістичної освіти, можна представити як

послідовність таких дій: аналіз і співвідношення потреб магістрантів та можливостей освітнього простору; закономірне виникнення протиріччя між потребами і можливостями; включення рефлексивних механізмів як засобу подолання криз; забезпечення зміни позиції майбутнього керівника у відношенні до простору; вибудовування магістрантом довкола себе рефлексивно освітнього простору – від усвідомлення себе в просторі до перетворення простору через використання рефлексивних форм діяльності.

Умовами створення освітнього простору у магістратурі, що сприяють формуванню здатності до спрямованої самоорганізації магістранта, на нашу думку є: суб'єктна для суб'єкта взаємодія всіх учасників навчального процесу; супровід упродовж усього процесу навчання; продуктивний характер навчальної діяльності; рефлексивне освітнє середовище.

Отже, навчання в магістратурі для керівника – це крок до управління на науковій основі через трансформацію класичних і сучасних надбань теорії управління в практику діяльності; особистісна спрямованість управлінської діяльності, як такої, що забезпечує оптимальні умови ефективного навчально-виховного процесу; стратегія розвитку закладу освіти та оптимальні шляхи її реалізації; створення умов задля адаптування освітньої установи до середовища, що постійно змінюється; здійснення експериментальної та проектної діяльності, наявність нових ціннісних орієнтацій (особистість – найвища цінність; діяльність повинна бути спрямована на розвиток особистості, на створення здорового психологічного мікроклімату, фізичне, моральне, психічне і духовне здоров'я учасників навчально-виховного процесу); розвиток у суб'єктів управлінської діяльності таких рис, як незалежність, здатність до прийняття рішення та готовності до ризику, здатність працювати у команді, лідерство, раціональність, здоровий прагматизм, критичність, широкий світогляд, ерудованість, гнучкість, творчість, цілеспрямованість [8, с. 18]. Результатом і головною метою фахової підготовки магістрів майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів є формування смислової парадигми особистості майбутнього управлінця, яку можна розглядати як інтегральне утворення особистості, що забезпечує її здатність до професійного самовизначення, професійної самоактуалізації та професійної самореалізації упродовж життя, здатність до неперервної управлінської освіти [1].

ЛІТЕРАТУРА

(REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Берека В.Є. Фахова підготовка магістрів з менеджменту освіти: теорія і методика: монографія / за ред. А.Й. Сиротенка. – Хмельницький: ХГПА, 2008. – 482 с.
Bereka V.E. Training Management Master of Education: Theory and Methods: monograph / edited. AI Sirotenko. - K. S. P. U., 2008. - 482 p.
2. Бизяева А.А. Рефлексивные процессы в сознании и деятельности учителя: автореф. дис. канд. психол. наук / А.А. Бизяева. – С.-Петербург. – 1993. – 23 с.
Bizyaeva A. The processes of reflection in consciousness and activity of the teacher: the Abstract. dissertation of the candidate of
3. Бондаревская Е.В. Теория и практика личностно-ориентированного образования / Е.В. Бондаревская. – Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского пед. ун-та, 2000. – 352 с.
Bondarevskaya E.V. Theory and Practice -oriented person / E.V. Bondarevskaya. - Rostov - on-Don, Rostov Pedagogical University Publishing House, 2000. - 352 p.
4. Зимняя И.А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. – 480 с.
Zimnyia I.A. Educational Psychology / I.A. Zimnyia. - Rostov - on-Don: Phoenix, 2002. - 480 p.

5. Ильина Т.А. Системно-структурный подход к организации обучения / Т.А. Ильина. – М., 2002. – С. 16.
Ilyina T.A. systems approach to the structural organization of training / T.A. Ilyina. - Moscow., 2002. - p. 16.
6. Китайгородская Г.А. Методологические основы интенсивного обучения иностранным языкам / Г.А. Китайгородская. – М.: Из-во МГУ, 1986. – 175 с. (97)
Kitaigorodskaya G.A. Methodological basis of intensive foreign language teaching / G.A. Kitaigorodskaya. - Moscow: Publishing House of Moscow State University, 1986. - 175 p.
7. Орлов Ю. Восхождение к индивидуальности: Кн. Для учителя / Ю. Орлов. – М.: Посвещение, 1991. – 287 с.
Yuri Orlov. Rise to personality: Teacher's Book / Orlov. - Moscow.: Education, 1991. - 287 p.
8. Підготовка магістра за спеціальністю специфічних категорій 8.000009 "Управління навчальним закладом". Галузевий стандарт вищої освіти України. – К.: Міністерство освіти і науки України, 2006. – 61 с.
Preparing master's degree in special categories 8.000009 "Management of the institution." The industry standard of higher
- education in Ukraine. - Ministry of Education and Science, 2006. – 61p.*
9. Поздняков А.П. Формирование управленческой культуры будущего специалиста социальной работы в вузе: автореф. дис. канд. пед. наук 13.00.08. / А.П. Поздняков. – Тамбов, 2007. – 39 с.
Pozdnjakov A.P. Formation of administrative culture of the future social work specialist in high school: the dissertation of the candidate of pedagogical sciences 13.00.08. / A.P. Pozdnjakov. - Moscow., 2007. – 39p.
10. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности. Учебное пособие для вузов / В.И. Слободчиков, Е.И. Исаев. – М.: Школа-Пресс, 1995. – 384 с.
Slobodchikov V.I., Isaev E.I. Fundamentals of psychological anthropology. Human Psychology: An Introduction to Psychology of subjectivity. A manual for schools / V.I. Slobodchikov, E.I. Isaev. - Moscow.: School Press, 1995. - 384 p.

Немченко С., Лебедь О. Внедрение идей синергетики в процесс подготовки будущих руководителей общеобразовательных учебных заведений к рефлексивному управлению

Аннотация. В статье Немченко С., Лебедь О. "Внедрение идей синергетики в процесс подготовки будущих руководителей общеобразовательных учебных заведений к рефлексивному управлению" исследуется новая парадигма управления, которая рассматривает образовательное учреждение как открытую самоорганизующуюся систему, обладающую эмерджентными свойствами, для управления которой необходимо знание и правильное применение принципов синергетики с целью продуктивного использования потенциала самоорганизации. Синергетика, имея естественнонаучную основу, стала качественно новой методологией современного научного познания. Бифуркационный механизм эволюции общества, в основе которого лежит процесс самоорганизации, является универсальным принципом мироустройства. При этом синергетика не является жестко ориентированной совокупностью методологических принципов и понятий, она играет роль системной рефлексии и исходит не из однозначного общепринятого понятия "система", а из набора свойств, которые характерны для нее. Среди них – нелинейность, целостность, устойчивость структуры, процессы ее становления, самоорганизации, системный "эффект сложения", благодаря которому, элементы, которые входят в систему определяются в зависимости от целого, от координации с другими ее элементами и ведут совершенно иначе, чем в случае их независимости. Понятие "управление" предполагает способность справляться с людьми и со средой, изменяет свое содержание в пользу представления о вовлечении людей в процессы их собственного развития в интересах создания нового целого. Руководитель становится не только администратором, но и человеком, способным создавать условия для возникновения творческой самоорганизации в деятельности педагогического коллектива. Основным средством достижения нового качества управления становится рефлексивный стиль руководства. Он предполагает овладение методами нелинейного управления сложной системой, понимания синергетического смысла важнейшей ценности рефлексивного управления – педагогической поддержки и стимулирования перехода объектов управления в статус его субъектов. Новая парадигма организации управления состоит в том, учебное учреждение, которое является открытой системой и действует в рамках новых образовательных ценностей и приоритетов, создает условия для развития личности, которая проявляет способность к самоактуализации и самореализации.

Ключевые слова: синергетика, самоопределение, самоорганизация, рефлексивное управление, рефлексивный простор.

Nemchenko S., Lebed O. The introduction of synergy of ideas in the process of preparing the future leaders of secondary schools for reflective management

The article Nemchenko S., Lebed O. "The introduction of synergy of ideas in the process of preparing the future leaders of secondary schools for reflective management" examines new management paradigm that views the educational institution as an open self-organizing system with emergent properties to control which requires knowledge and proper application of the principles of synergy to the productive use of the potential for self. Synergetics, with natural science foundation, a qualitatively new methodology of modern scientific knowledge. Bifurcation mechanism of evolution of society, which is based on self-organization process is a universal principle of world order. In this synergy is not rigidly oriented set of methodological principles and concepts, she plays the role of systemic reflection and does not come out of a clear concept of the conventional "system", and a set of properties that are characteristic of her. Among them - the non-linearity, integrity and stability of the structure, the processes of its formation, self-organization, the system "effect of addition", thanks to which, the elements that are included in the system are determined as a function of the whole, from coordinating with the other elements, and are quite different than in If their independence. The term "control" means the ability to deal with people and with the environment, changes its content in favor of the idea of the involvement of people in their own development in order to create a new whole. Head is not only an administrator, but also a man capable of creating the conditions for the emergence of creative self-organization of the teaching staff. The primary means to achieve a new quality of governance is reflective leadership style. It involves the mastery of the complex non-linear control system, the most important point in understanding the synergistic value of reflexive control - teaching support and promote the shift of control objects to the status of its subjects. The new paradigm of management organization is an educational institution that is an open system and operates within the framework of new educational values and priorities, creates conditions for the development of the individual, which is liable to self-actualization and self-realization.

Keywords: Klyuchovi words: synergy, self-determination, self-organization, reflexive control, reflective expanse.